

Стратегія діяльності Національної Комісії України у справах ЮНЕСКО

Зміст

Преамбула	1
Місце в системі органів державної влади	3
Ключові засади діяльності Нацкомісії.....	4
Глобальні та стратегічні цілі діяльності.....	4
Пріоритети Національної комісії в умовах російської агресії	7
Взаємодія учасників Нацкомісії.....	9
Механізми реалізації стратегічних цілей	9

Преамбула

Ця Стратегія формує засадничі принципи співпраці України з Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури(ЮНЕСКО) (далі по тексту – Організація) на період 2023–2027 років.

Виходячи з пріоритетів та напрямків діяльності Організації, Стратегія встановлює цілі та форми співпраці на зазначений період. Стратегія визначає, яким чином Україна сприятиме досягненню глобальних пріоритетів ЮНЕСКО, а також формулює українські очікування від співпраці з Організацією. Крім цього, Стратегія розподіляє відповідальність між українськими заінтересованими сторонами щодо їх залучення до діяльності ЮНЕСКО відповідно до основних напрямів роботи Організації.

Україна, як відповідальний і цивілізований член багатостороннього світового порядку, згідно із засадничими принципами ЮНЕСКО, прагне «сприяти зміцненню миру і безпеки шляхом розширення співробітництва народів у галузі освіти, науки і культури»¹ та зробити внесок у досягнення Цілей сталого розвитку ООН, особливо цілей 4, 5, 10 та 11. Більше того, стикаючись з безліччю стратегічних викликів, Україна, як ніколи раніше з часів здобуття незалежності, чітко усвідомлює, як важливо формувати позитивне сприйняття, бути привабливим для співробітництва і переконливим у своїй правоті для

¹Статут ЮНЕСКО, ст.6;

досягнення сталого розвитку та здійснення впливу. Україна прагне бути саме такою, а тобто застосовувати м'яку силу. М'яка сила передусім зосереджена на використанні культури, освіти, науки та спорту для досягнення зовнішньополітичних цілей країни.

У зв'язку з цим, Національна комісія (далі по тексту - Нацкомісія), як постійно діючий міжвідомчий орган при Міністерстві закордонних справ, прагне підвищувати міжнародний авторитет України, генерувати та використовувати її м'яку силу.

З цією метою Нацкомісія надалі докладатиме зусиль для популяризації унікальних проявів української традиційної культури, зокрема об'єктів матеріальної та елементів нематеріальної культурної спадщини, визнаних ЮНЕСКО. Включення української документальної спадщини до Міжнародного реєстру програми ЮНЕСКО «Пам'ять Світу» і, таким чином, визнання її невід'ємною частиною світового культурного надбання є також пріоритетним напрямом роботи Нацкомісії.

Нацкомісія приділяє велику увагу подальшому зміцненню взаємодії з Організацією для збереження розмаїття екосистем на території України та забезпечення сталого розвитку національних біосферних заповідників та резерватів, включених до Всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Національна комісія також сприятиме у межах своєї компетенції міжнародному освітньому та науковому співробітництву в рамках Організації, а також обміну знаннями та досвідом за програмами ЮНЕСКО, популяризації олімпійських цінностей, формування у населення навичок здорового способу життя, пропаганді спорту. В поєднанні з величезним потенціалом України, ці зусилля покращать міжнародний імідж та привабливість нашої країни з точки зору здобуття освіти та як туристичного напрямку і у результаті матимуть позитивний вплив на м'яку силу України. На додаток до іміджевих і репутаційних переваг, наполеглива робота Нацкомісії надає поштовх для створення сприятливих умов з метою гармонійного поєднання між збереженням природних, культурних надбань Українського народу та стабільним розвитком нашої держави.

Участь України в ЮНЕСКО підпорядкована принципам сталого розвитку, гендерної рівності, свободи віросповідання, засудження міжетнічної нетерпимості, а також захисту прав людини з акцентом на свободу вираження поглядів та демократію.

Україна працюватиме над реалізацією цієї Стратегії шляхом активної співпраці та діалогу з ЮНЕСКО.

Нацкомісія в рамках своїх повноважень знаходиться у постійному діалозі з урядом, надаючи поради та інформацію для сприяння реалізації цієї стратегії.

Місце в системі органів державної влади

Нацкомісія є постійно діючим міжвідомчим органом при Міністерстві закордонних справ України, створеним з метою забезпечення участі України в діяльності ЮНЕСКО, виходячи з міжнародних зобов'язань України як члена ЮНЕСКО. Нацкомісію створено відповідно до Указу Президента України від 26 березня 1996 року.

Нацкомісія координує діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, організацій та установ, пов'язану з виконанням Конвенцій, з їхньою участю в програмах та комісіях ЮНЕСКО і міжнародному співробітництві в рамках ЮНЕСКО. Серед обов'язків Нацкомісії є також забезпечення робочих контактів з Секретаріатом ЮНЕСКО.

Діяльність Нацкомісії спрямована на розширення багатостороннього та двостороннього міжнародного співробітництва України в галузі освіти, науки, культури, спорту та направлена на залучення до діяльності ЮНЕСКО відповідних профільних установ країни.

Нацкомісія сприяє розвитку міжнародного співробітництва національних державних органів, установ та організацій у сферах діяльності ЮНЕСКО. Вона є, зокрема, відповідальною за налагодження всебічного співробітництва та встановлення взаємовигідних зв'язків у гуманітарній площині з національними комісіями у справах ЮНЕСКО іноземних держав та міжнародними неурядовими організаціями, що співпрацюють з ЮНЕСКО.

Під патронатом Нацкомісії проходять заходи освітнього, наукового, культурного, спортивного або інформаційного змісту, що відповідають програмній діяльності ЮНЕСКО та які мають міжнародний або всеукраїнський характер. Патронат Нацкомісії передбачає можливість використання логотипу ЮНЕСКО з обов'язковим написом: «під патронатом Національної комісії у справах ЮНЕСКО».

З-поміж іншого Нацкомісія докладает зусиль для популяризації діяльності ЮНЕСКО серед громадськості України та використання її інтелектуального потенціалу з метою соціально-економічного розвитку держави. Нацкомісія має на меті надалі поглиблювати залучення громадянського суспільства до діяльності та проєктів ЮНЕСКО та наголошує на важливості розширення української участі в діяльності Організації.

Комісію очолює Голова, якого призначає Президент України.

Ключові засади діяльності Нацкомісії

Нацкомісія має на меті надалі сприяти позиціонуванню України, як впливового та відповідального члена ЮНЕСКО, та допомагати впровадженню програм та промоції цінностей ЮНЕСКО в Україні (реалізації цілей та програмної діяльності ЮНЕСКО в Україні).

Нацкомісія прагне активно налагоджувати співпрацю України з ЮНЕСКО та сприяти просуванню інтересів України в Організації.

Нацкомісія є сполучною ланкою між ЮНЕСКО, урядом та громадянським суспільством.

Нацкомісія служить форумом для обміну думками та каталізатором колективних дій на основі міждисциплінарного та міжкультурного підходу.

Нацкомісія стоїть на засадах рівноправності та справедливості у своїй діяльності і не визнає жодного виду дискримінації в залежності від статі, етнічної приналежності, раси, культури, мови, віку, сексуальної орієнтації, фізичних/розумових обмежень чи здібностей. Керуючись цими принципами, Нацкомісія заохочує активне залучення суспільства та надає можливості для змістовного діалогу та співпраці з ЮНЕСКО.

Глобальні та стратегічні цілі діяльності

У своїй діяльності Нацкомісія керується пріоритетами та цілями, визначеними в позиційних документах ЮНЕСКО. Зокрема, такими пріоритетами на сьогодні визначено розвиток Африки та впровадження гендерної рівності в усіх сферах компетенції Організації.

Згідно з рішенням Виконавчої Ради, всі стратегічні цілі і тематичні роботи повинні бути підпорядковані таким всеохоплюючим пріоритетам:

- Сприяння встановленню тривалого миру.

Метою ЮНЕСКО, що визначена Статутом, є “сприяння укріпленню миру та безпеки шляхом розширення співробітництва народів у сфері освіти, науки та культури в інтересах забезпечення загальної поваги до справедливості, законності та прав людини” (Статут ЮНЕСКО).

- Сприяння сталому розвитку та подолання бідності.

Підхід ЮНЕСКО до сталого розвитку передбачає якісну та доступну освіту та розвинуту, конкурентоспроможну науку, досягнення якої спрямовані на колективне благо людства. Здорові екосистеми також є невід’ємною частиною та запорукою майбутнього планети та людства.

З урахуванням викладеного вище у короткостроковій перспективі основними цілями діяльності Нацкомісії, що гармонізовані із цілями сталого розвитку ООН та основними напрямками діяльності ЮНЕСКО, можна визначити наступні:

- *Гендерна рівність.*

- Поширення інформації з питань запобігання насильству проти жінок;
- Участь у впровадженні найкращих світових практик в галузі державного управління.

Гендерна рівність наразі знаходиться в центрі міжнародної уваги, як запорука розвитку потенціалу кожної людини. Протягом багатьох десятиліть це питання було глобальним пріоритетом для ЮНЕСКО, що є чітко визначеним в Загальній декларації прав людини ООН та Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

У рамках ЮНЕСКО створені спеціальні програми з акцентом на гендерну рівність у таких сферах, як освіта та наука.

○

- *Розвиток освіти:*

- Розширення можливостей якісного навчання для всіх протягом життя;
- Розширення прав і можливостей учнів з метою виховання творчої та відповідальної глобальної громадянської позиції;
- Формування майбутнього порядку денного в галузі освіти;
- Розширення проникнення інновацій та цифрових технологій в освіту;
- Сприяння розвитку мережі асоційованих шкіл, створення клубів та асоціацій ЮНЕСКО;
- Розвиток цифрового середовища

- *Розвиток науки:*

- Зміцнення міжнародного наукового співробітництва в інтересах миру, стабільності і соціальної інклюзивності;
- Сприяння розвитку зв'язків між наукою, політикою і суспільством, а також етичної та інклюзивної політики в інтересах сталого розвитку;
- Забезпечення присутності України в міжурядових наукових програмах та робочих групах у сферах відповідальності ЮНЕСКО, зокрема з питань збереження навколишнього середовища, штучного інтелекту, відкритої науки, проведення Десятиліття мов корінних народів ООН, проведення Десятиліття наук про океан ООН.
- Розширення участі вищих навчальних та наукових закладів України в програмі UNITWIN / ЮНЕСКО шляхом створення

спеціалізованих кафедр (кафедри ЮНЕСКО), що сприятиме міжнародному міжуніверситетському співробітництву та розширенню інституційного потенціалу шляхом спільної роботи та обміну знаннями.

- *Культура та культурна спадщина:*

- Охорона, популяризація національної культурної спадщини, нерухомої та нематеріальної культурної спадщини України;
- Охорона культурної спадщини на тимчасово окупованих територіях України, зокрема в АР Крим та м. Севастополь;
- Заохочення творчості і розмаїття форм культурного самовираження;
- Заохочення міжкультурного діалогу і зближення культур;
- Поширення інформації про українську культурну спадщину серед іноземних партнерів;
- Формування національної інфраструктури даних про культурну спадщину (рухомих, нерухомих, нематеріальних), забезпечення якісної трансформації обліку, адміністрування, презентації, забезпечення безперешкодного доступу до актуальних даних, інтеграція із міжнародними банками даних;
- Підготовка документів, необхідних для включення об'єктів культурної спадщини до Списку всесвітньої спадщини та Списку «Світова спадщина під загрозою» та елементів нематеріальної культурної спадщини України до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства, Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони та Реєстру належних практик збереження, відповідно до вимог ЮНЕСКО.

- *Охорона документальної спадщини;*

- Збереження та охорона унікальної та незамінної документальної спадщини. Підтримка подання українських номінацій до Міжнародного реєстру програми ЮНЕСКО «Пам'ять Світу».

- *Забезпечення свободи слова;*

- Сприяння розвитку свободи вираження думок, засобів інформації і загального доступу до інформації та знань;
- Поширення інформації щодо злочинів проти журналістів та утисків основних прав та свобод на тимчасово окупованих територіях України, зокрема в рамках щорічної доповіді Генерального директора ЮНЕСКО.

- *Збереження навколишнього середовища;*

Забезпечення функціонування наявної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО в Україні та її розширення шляхом створення нових резерватів та збільшення площі тих, що існують. Підвищення екологічної свідомості суспільства у тому числі через залучення громад до діяльності українських біосферних резерватів ЮНЕСКО.

- *Популяризація спорту*

- Популяризація спорту та фізичної активності як важливої складової для здоров'я і добробуту людини, для формування фізично здорової нації;
- Просвітницька діяльність, співпрацюючи із освітніми закладами, закладами олімпійської освіти щодо виховання молодого покоління на загальнолюдських та олімпійських цінностях, що покликані формувати основу для мирного співіснування всіх народів і націй світу, а саме повага, дружба, толерантність, чесність, справедливість, тощо;
- Сприяння, підтримка та участь у заходах, спрямованих на створення і збереження олімпійської спадщини, що є невід'ємною складовою культурної спадщини нації.
- Антидопінгова діяльність

- *Розвиток молоді*

- зміцнення міжкультурного діалогу молоді;
- підвищення рівня компетентностей молоді, у тому числі громадянських;
- зміцнення соціальної згуртованості молоді.

Пріоритети Національної комісії в умовах російської агресії

24 лютого 2022 року Росія розв'язала агресивну війну проти близько 65 мільйонів українців по всьому світу. Демонструючи повну зневагу до міжнародного права та розпочавши неспровоковану і невиправдану агресію, Росія має на меті не лише позбавити нас нашої культури та кинути виклик нашій ідентичності. Агресор огульно атакує наші освітні та наукові заклади, медичні установи та об'єкти соціальної, транспортної і енергетичної інфраструктури по всій країні руйнуються сотні спортивних об'єктів. Росія становить загрозу глобальному миру і безпеці та ставить на карту саме майбутнє світу.

Національна комісія високо цінує негайну реакцію на ситуацію в Україні з боку ЮНЕСКО та всередині ЮНЕСКО. Вона високо цінує рішення ЮНЕСКО про скликання 7-ї спеціальної сесії Виконавчої Ради для вивчення впливу та наслідків нинішньої ситуації в Україні в усіх аспектах мандату ЮНЕСКО. Ми рішуче вітаємо ключові сигнали рішень, ухвалених на Спеціальній сесії, такі як засудження агресії Російської Федерації, за участі Білорусі, проти України; вимога до Росії негайно припинити наступальні дії проти України та гарантувати захист від

пошкодження української природної, нерухомої та рухомої культурної спадщини. Вважаємо пріоритетним рішенням ЮНЕСКО підготувати програму надзвичайної допомоги Україні для подолання наслідків агресії, а також існуючі та заплановані заходи. Національна комісія також надає важливого значення заявам на підтримку України з боку керівних органів, посадових осіб ЮНЕСКО та наших держав-партнерів, у тому числі з Групи Друзів.

Зважаючи на жахливі наслідки російської агресії, нагальну потребу пом'якшення її наслідків та абсолютну необхідність притягнення держави-агресора до відповідальності за скоєні злочини, пріоритети діяльності Національної комісії мають відповідати сучасним викликам, бути відповідним чином сформульованими та адаптованими.

З початком війни ЮНЕСКО ініціювала надання всебічної допомоги Україні в усіх сферах свого мандату. Першочерговим завданням Національної комісії має стати постійний пошук можливостей для отримання допомоги та вивчення шляхів поглиблення співпраці з ЮНЕСКО у забезпеченні та розширенні підтримки України. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують прийняті на 215-й сесії Виконавчої Ради рішення про те, що керівні органи всіх відповідних конвенцій та міжурядових програм ЮНЕСКО повинні провести оцінку та розробити заходи з урахуванням розвитку ситуації в Україні в межах її міжнародно визнаних кордонів у всіх сферах компетенції ЮНЕСКО. Важливим є також рішення про те, що Генеральний директор забезпечує реалізацію програми надзвичайної допомоги ЮНЕСКО для України та мобілізує партнерські зв'язки, у т.ч. спрямовані на залучення додаткових добровільних внесків. У світлі дій ЮНЕСКО та програми надзвичайної допомоги Україні Національна комісія має зосередитися на розбудові більш тісної синергії між її секторами з метою ефективного використання, зокрема, потенціалу Програми участі та Програми надзвичайної допомоги. У цьому зв'язку ми вітаємо призначення Представника ЮНЕСКО в Україні, який відіграватиме важливу роль у поглибленні синергії в рамках процесів міжвідомчого співробітництва ООН, розвитку партнерства та обміну знаннями з національними партнерами та Групою установ ООН; до функцій Представника ЮНЕСКО також належить координація зв'язку з партнерами відповідно до програми допомоги ЮНЕСКО в Україні та участь у мобілізації ресурсів, у т.ч. у визначенні можливостей позабюджетного фінансування.

У контексті реалізації вищезазначених рішень та всебічної мобілізації підтримки існує потреба у створенні координаційного механізму, який дозволить структурувати процес відповідно до національного законодавства. Національна комісія також має тримати на порядку денному питання виключення Росії з ЮНЕСКО та інших органів

Організації та недопущення участі Росії в ЮНЕСКО і розробити комплексний план відповідних дій.

Взаємодія учасників Нацкомісії

З метою оптимізації структури та комунікації між членами Нацкомісії робота здійснюється за секторальним принципом.

Сектори складають щорічні плани з урахуванням фінансового, кадрового забезпечення та в контексті заходів на міжнародному рівні

Органами Комісії є: Генеральна конференція, Бюро та Секретаріат.

Генеральна конференція є вищим органом управління та ухвалення рішень Комісії.

Бюро є виконавчим органом Комісії, який здійснює свою діяльність у період між проведенням Генеральної конференції.

Поточну роботу з реалізації завдань Комісії здійснює секретаріат Комісії, очолюваний відповідальним секретарем.

Постійне представництво України при ЮНЕСКО є зв'язуючою ланкою між ЮНЕСКО та українськими заінтересованими установами.

Механізми реалізації стратегічних цілей

1. Активізація роботи щодо сприяння та впровадження програмної діяльності ЮНЕСКО в Україні

Увага Нацкомісії має бути зосереджена на питаннях та заходах, пов'язаних з ЮНЕСКО, які мають найбільшу цінність для українського суспільства.

Пропоновані заходи:

- Спільно з членами комісії та експертами визначити програми ЮНЕСКО, що становлять найбільшу цінність та інтерес для українського суспільства та відповідають пріоритетам та ресурсам Нацкомісії та цілям уряду України.

2. Активізація ефективної та стратегічної участі України у програмах ЮНЕСКО за межами України

Україна має значний потенціал для забезпечення цінного внеску у міжнародну діяльність ЮНЕСКО. Нацкомісія має на меті сприяти створенню можливостей для громадянського суспільства ділитися своїм досвідом та знаннями та поглибленню його залученості у діяльність ЮНЕСКО, тим самим заохочуючи взаємне навчання. Нацкомісія розширюватиме співпрацю з експертним середовищем, долучатиме його до роботи Нацкомісії та представлення України на

міжнародних заходах, які передбачають участь країн саме на експертному рівні, а не на рівні представників урядових структур (міністерств).

Пропоновані заходи:

- Збирати та аналізувати інформацію про міжнародні ініціативи та заходи, що проводяться ЮНЕСКО, з метою залучення української сторони.
- Сприяти залученню широкої громадськості до участі у діяльності ЮНЕСКО за кордоном та обміну своїм міжнародним досвідом з членами Комісії.

3. Зміцнення стратегії взаємодії з членами та партнерами

Одним із найбільших надбань Нацкомісії є різноманітність та досвід її членів та партнерів. Нацкомісія мобілізуватиме їх знання, енергію та ресурси, а також використовувати їх досвід для покращення та розширення своєї роботи на користь ЮНЕСКО та українського суспільства.

Пропоновані заходи:

- Покращувати можливості для обміну знаннями та співпраці між дисциплінами, секторами та поколіннями, шляхом особистих контактів між членами, а також за допомогою нових комунікаційних та інформаційних технологій.

4. Підвищення організаційного потенціалу та ефективності (Реформа Нацкомісії)

Умови, що впливатимуть на діяльність Нацкомісії протягом наступних років, можуть змінюватися непередбачуваним чином. Виходячи з цього Нацкомісія має посилити свій організаційний потенціал, щоб залишатися адаптивною та гнучкою. Планується впровадження стратегій для покращення культури співпраці та навчання, управління, функцій планування, внутрішніх та зовнішніх комунікацій та управління ефективністю.

Пропоновані заходи:

- Проведення семінарів, тренінгів, круглих столів, засідання дискусійних клубів з метою обговорення стану виконання міжнародних зобов'язань України, налагодження діалогу Нацкомісії з громадянським суспільством, презентації роботи Нацкомісії. Покращення внутрішньої та зовнішньої комунікації (особливо між членами Комісії та партнерами), що передбачає

використання соціальних мереж та інших новітніх інформаційних технологій.

Додатки

Конвенції ЮНЕСКО, ратифіковані Україною

Відповідальне міністерство: Міністерство культури та інформаційної політики

- Всесвітня конвенція про авторське право (1952 р.);
- Конвенція про охорону культурних цінностей на випадок збройного конфлікту та Протокол до неї (1954 р.);
- Конвенція про міжнародний обмін виданнями (1958 р.);
- Конвенція про обмін офіційними виданнями та урядовими документами між державами (1958 р.);
- Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (1961 р.);
- Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності (1970 р.);
- Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм (1971 р.);
- Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.);
- Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 р.);
- Другий Протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту (1999 р.);
- Конвенція про охорону підводної культурної спадщини (2001 р.);
- Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005 р.)

Відповідальне міністерство: Міністерство молоді та спорту

- Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті (2005 р.)

Відповідальне міністерство: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України

- Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (1971 р.);
- Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.);
- Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (1973 р.);
- Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (1992 р.);

- Конвенція про охорону біологічного різноманіття (1992 р.)

Відповідальне міністерство: Міністерство освіти і науки

- Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960 р.);
- Конвенція про визнання учбових курсів, дипломів про вищу освіту та учбових ступенів у державах регіону Європи (1979 р.);
- Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (1997 р.)